

Péntek Imre

Tárlatról-tárlatra

Olasz Ferenc fotográfiáiról

A Hevesi Sándor Színház galériája, 2005. december

Mi kell ahhoz, hogy valaki megszállottja legyen egy gondolatnak, ami végigkíséri az életét? Gyermekkori élmények? Szülői példa? A felnevelő közösség hatása? Egy elhivatott pedagógus? Talán ez is, az is. Talán Olasz Ferencet is, a filmrendezőt és fotóművészt, a magyar népi vallásosság művészetének avatott és értő kutatóját, gyűjtőjét és megismertetőjét éppen Alsópáhokon, szülőfalujában az őt körülvevő és szemébe ívódott „látványok” nem hagyták nyugodni. Ha felidézzük gazdag pályáját, akkor valami olyasmi juthat eszünkbe, hogy ha valami – érték – veszélybe kerül, veszendőbe megy, netán pusztulásra ítélik, akkor mindig akad valaki, aki a megmentésen kezd fáradozni, szinte erre feltéve életét. Nos, a kiváló művész erre a mentőakcióra esküdött föl: fényképezőgépével az idő és felfordult társadalmi rend veszélyeztetett tárgyait és emberalakjait örökítette meg, véghetetlen empátiával, szeretettel, együttérzéssel. Egy elsüllyedőben lévő – s jobbára már el is süllyedt – világ filmjein, fotóin tovább él, hat, elgondolkodtat, meditációra készítet. „A fotóst, akárcsak a gyűjtőt, olyan szenvedély hajtja, mely – ha látszólag a jelenhez kapcsolódik is – valójában a múlt iránti érzéssel függ össze.” – írta Susan Sonntag A fényképezésről című kötetében. Igen, ez a múlt iránti érzék – amely mintha kiveszőben lenne – munkált abban a több évtizedes leletmentésben, amit Olasz Ferenc – azt is merném mondani – sokak helyett elvégzett. Egyszemélyes intézményként fáradhatatlanul járta a Kárpát-medence falvait, mezőségeit, hogy régi mesterek keze nyomát őrző keresztek, kő és festett bádogszentek veszendő seregének menedéket adjon a művészeti emlékezetben. Németh Lajos a Mindörökké című kötet utószavában a következőket fogalmazta meg: „A plasztikai gazdagságot fedezte fel Olasz Ferenc a művekben, és örökített meg felvételein. Nem hagyományos néprajzi tájfotókat vagy leíró jellegű szoborfelvételeket készített, hanem részleteket emelt ki, fényvel, árnyékkal komponált, érezteti az anyagot – és mindezt nem a maga kedvéért, hanem azért, hogy felvételei segítségével a szobrok sajátos szépségére felhívja a figyelmet...”.

Bizonyára igaza van a művészettörténet professzorának, de még valamiről van szó – amit legfőképpen a Dícsértességben és az itt látható

Korpusz-részlet, Zalacsány

felvételeken érhetni tetten. Egy sajátos nyomozó, kutató szándékról beszélhetünk, melynek célja úgy foglalható össze: tetten érne a spiritualitást. A veszendő, kivesző érzéket, amely még őseinkben megvolt. S nem csak hogy megvolt, de szakrális tárgyaikon megjelenítették ezt a lelki érzékenységet, tovább is adták – generációról-generációra –, egy magasabb rendű élet, rend természetes üzenetét. Áhitattal, benső hit-tel, néha naiv, groteszk bájjal, humorral. Az alkotó ember, a fotóművész érzi igazán azt a belső megrendültséget, amivel a hajdani mesterek műveiket létrehozták. „Megragadó e mesterek hite, amellyel megalkották művüket. Szinte érezni megindultságukat, ahogy az anyagot megformálták, igyekezetüket, hogy pontosan azt az „igazi Krisztust-Máriát” ábrázolják, akit az evangéliumból megismertek...– írta Olasz Ferenc a Dicsértessék előszavában. Mélyréteg ez, bűvópatak. Nem is minden szem előtt tárul föl. Meg kell érte küzdeni. (Ahogy Erdélyi Zsuzsa – a lélekben alkotótárs – is megküzdött a maga népi imád-ságaiért.) Valóban, nem mindennapi eltökéltség, kutató ösztön, vizuális kultúra kell ahhoz, hogy valaki Kisbágyonban felfedezze élete legszebb Pléhkrisztusát. (Amely a tárlat egyik legszebb darabja.) És még sok hasonló társát, a már említett spiritualitás leheletével, rétegével bevonva, attól megérintve. Olasz Ferenc a megváltó nyomait éri tetten a nehéz kézzel kiformált alakokon, arcokon, mozdulatokon, amelyek égi tanúságtételek, az idilli szenvedéstörténet meghatározó dokumentumai. Mert a jeleket adni, hagyni vágya: elkezdni egy virtuális párbeszédet a teremtővel, nos, ez az igény az ember legbensőjéből fakad. (Akkor is így van ez, ha modern korunk elnémitja, letompítja e rejtelmes bensőség hangjait.) Ezek a jelek, kereszték, a születés és az elmúlás kísérői, a ránk figyelő megváltó tekintetével.

A romlandóságuknak méltósága van: számos felvétel bizonyítja ezt. Ezt a méltóságot nem veheti el senki a megcsonkított, lekopott arcú Krisztusoktól és Máriáktól, Kiszűsoktól vagy őrző angyaloktól, – melyek helyén –, ahogy Radnóti írta emlékezetes versében – ma már ki tudja ki áll... A természet és az idő, netán vandál kezek teszik a dolgukat. De ezek az itt látható képek már részei a művészettörténetnek, a hitével élő ember lelki kultúrájának. Mély és archaikus emlékek ébrednek föl láttukra, a tisztelet érzése, melyet meg kell adni a földnek, a víznek, az égen gomolygó felhőknek. Mert mind mögött a teremtő erő rejtezik. Meg kell süvegni a horpadt, rozsdás, kopott festékű Pléhkrisztust, mert őseink hitének évezredes, el nem avuló szimbóluma. Túl a romlásnak kitett tárgyiasságon, túl az esendőség megannyi botlásán. A spiritualitás számtalan jele, jelzése – temetői fejfák erdején, gyertyafényben fürdő oltáron, erdőszéli, magányos korpuzson, útszéli kökerezten – elkíséri a mai embert is, ha van bátorsága ezekkel szembenézni. Olasz Ferenc fotói – számomra legalábbis – figyelmeztetések. A kísértéseknek kitett, a katasztrófák vízióival (valóságával) küszködő, a mulandóság árnyékvilágában vonuló ember előbb-utóbb megéri: a naiv istenarcon, esetlen ecsetvonásokkal megfestett mosolygó szenvedést...

Korpuzs-részlet, Vonyarcvashegy